

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

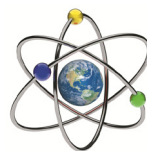

№7(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 208 sahifa,
25-iyul, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Imkoniyati cheklangan talabalarda jismoniy sifatlarni sport mashg'ulotlari yordamida rivojlantirishning afzalliklari	8
Davronov Rustam Iloxovich	
Использование фонетических игр и современных технологий в обучении русскому языку в общеобразовательных школах Узбекистана	15
Абумалик Муталлиевич Дедаханов	
Maktablarda chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlikni isloh qilish muammo va yechimlar	20
Qudratov O'ktam G'ofurovich	
The Role of Motivation in Learning English	25
Kamoldinova Mushtariybonu Azizbek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'lim muhitini boshqarishning ijtimoiy-pedagogik asoslari	30
Axrarova Gulrux Gulamkadirovna	
Bo'lajak logopedlarda metakognitiv-dagnostik kompetentlikni rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi	37
Suvankulova Shaxnoza Karimkulovna	
Ingliz tili darslarida individual va pragmatik yondashuvni amalga oshirish texnologiyalari	43
Yuldasheva Dilnoza Bobojonovna	
Talabalarining texnologik fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning tarkibiy komponentlari	48
Kushbakova Barno Batirkulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni joriy etishda ijtimoiy hamkorlik va jamoatchilik fikrini shakllantirish	54
Arslanova Madinaxon Mansurovna	
O'quvchi-yoshlarga axloqiy ta'lim-tarbiya berishda qoraqalpoq dostonlarining ahamiyati	59
Esemuratova Turganbike Aytmuratovna	
Talaba markazli yondashuv asosida ingliz tilini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi	63
Narzullayeva Firuza Olimovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 5-6 yoshdagi bolalarni kasbga yo'naltirish bo'yicha metodik xizmatni takomillashtirish	67
Rizayeva Munisxon Maxkamovna	
Generativ sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayonidagi pedagogik imkoniyatlari	71
Shodiyev Azizbek Olim o'g'li	
Shaxs kamolotida psixologik salomatlikning ahamiyati va asosiy ko'rsatkichlari	76
Xolova Yulduz Erkinovna	
Zamonaviy ta'lim paradigmasida fizika fanini o'qitish: virtual va to'ldirilgan borliq hamda sun'iy intellekt texnologiyalarining integrativ metodikasi	83
Zuhriddinov Farrux Faxriddin o'g'li	
Event ta'lim texnologiyasi vositasida talabalarining o'qish samaradorligini oshirish	87
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual faolligini rivojlantirishga ta'sir etuvchi individual-psixologik omillar	90
Djurakulova Munira Suyunovna	
Ingliz tilini o'qitishda interaktiv metodlarni takomillashtirish modeli hamda ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri	97
Narzullayeva Firuza Olimovna	
Народное творчество как великое сокровище интеллектуального воспитания	102
Матмуратова Гулистан Камалатдиновна	
Raqamli intellekt: o'quvchilarda mediasavodxonlik kompetensiyasini rivojlantirish – davr talabi	108
Nishonova Muattarxon Alisherovna, Toirova Nafisa Muzaffar qizi	

Umumta'lim fanlaridan dars samaradorligini oshirishda axborot texnologiyalaridan foydalanishni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari.....	111
Toshmamatova Munisa Toshmamatovna	
Xorazm viloyatida ekoturizmni rivojlantirish istiqbollari (tumanlar kesimida).....	115
Xo'jayozova Dildora Shonazar qizi, Dusanova Sharofat Baltaboyevna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ yondashuv asosida innovatsion tafakkur ko'nikmalarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	121
Kadirova Dildora Najadbekovna	
The Integration of Artificial Intelligence in English Language Teaching: Opportunities and Challenges	125
Moxinur Yusupova	
Pragmatik-tizimli portfolio (PTP) texnologiyasi: talabalar reflektiv tafakkurini faoliyat dalillari asosida rivojlantirish.....	131
Abdullayeva Ziroatxon Qurbonovna	
Sog'lig'ida cheklovlari mavjud bolalar jismoniy va psixologik holatini takomillashtirishda yengil atletika mashg'ulotlarining ahamiyati	136
Hikmatova Nigoraxon Hasanboy qizi	
Art badiiy ta'limning rivojida klaster yondashuvi	140
A. S. Umarov	
Simulyatsion o'yin muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-hissiy kompetentligini shakllantirish imkoniyatlari.....	143
Turg'unova Mohinaxon Akmaljon qizi	
O'smirlarda deviant xulq-atvor shakllanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari (empirik tadqiqot).....	150
Toshpolatova Robiya Akmal qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida milliy mafkurani shakllantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	154
Ahmadov Olimjon Shodmonovich, Esanova Mehriqul Qurbanazarovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi dizartriyaning yengil shakliga ega 6-7 yoshli bolalardagi nutq kamchiliklarini o'yin texnologiyalari asosida korreksiyalashning samaradorligi.....	159
Baxadirova Zulfiyar Azimbayevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ va ijtimoiy-hissiy kompetensiyalarni baholashning diagnostik vositalarini tanlash va qo'llash metodikasi.....	163
Abdullayeva Munojot Muxtorovna	
Talabalarni o'quvchilarning tibbiy tashxisiga mos pedagogik yondashuvlardan foydalanishga o'rgatish usullari.....	169
Yuldashova Iroda Dilshodovna	
Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'lim muassasalarining tashkil etilishi.....	174
Yusupjanova Shaxnoz Mirzatillayevna	
O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim tizimida raqamli STEAM muhitini joriy etish: o'qituvchilar tayyorgarligi va infratuzilma cheklovlari tahlili.....	178
Abdullayev Doston Sheraliyeovich	
Bo'lajak maxsus pedagoglarning faol fuqarolik kompetensiyasining tarkibiy-mezonli modeli va rivojlanganlik darajalari	183
Sultonov Muxammadali Fayzulla o'g'li	
Совершенствование механизмов интеграции стратегического и функционального менеджмента на основе анализа деятельности государственных и международных филиалов вузов	189
A. M. Марупов	
Решение педагогических проблем, возникающих при обучении письму леворуких учащихся начальных классов	194
Эгамбердиева Юлдуз	
Biologiya ta'limida generativ sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari va metodik asoslari	198
Parmonova Marjona O'ktam qizi, Baybayeva Muxayyo Xudoyberganovna	
Bolalarda emotsional intellektni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	204
Sherdanova Farangiz Raxmat qizi	

BOLALARDA EMOTSIONAL INTELLEKTN RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK ASOSLARI

Sherdanova Farangiz Raxmat qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 1-kurs magistri

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalarda emotsional intellekti (EQ) rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari tahlil qilingan. Unda emotsional intellektning nazariy tuzilishi, o'z-o'zini anglash, o'z-o'zini boshqarish, empatiya va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishning ilmiy-metodik shart-sharoitlari yoritib berilgan. Shuningdek, ta'lim-tarbiya jarayonida bolalarning hissiy barqarorligini ta'minlash va ularni barkamol shaxs etib tarbiyalash bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: emotsional intellekt, bolalar, pedagogik-psixologik asoslar, o'z-o'zini anglash, empatiya, o'z-o'zini boshqarish, ta'lim-tarbiya.

Abstract: This article analyzes the pedagogical and psychological foundations of developing emotional intelligence (EQ) in children. It highlights the theoretical structure of emotional intelligence and the scientific-methodological conditions for forming self-awareness, self-regulation, empathy, and social skills. Furthermore, practical recommendations are provided on ensuring children's emotional stability and raising them as well-rounded individuals within the educational process.

Key words: emotional intelligence, children, pedagogical and psychological foundations, self-awareness, empathy, self-regulation, education.

Аннотация: В статье проанализированы педагогико-психологические основы развития эмоционального интеллекта (EQ) у детей. В ней освещены теоретическая структура эмоционального интеллекта и научно-методические условия формирования самосознания, саморегуляции, эмпатии и социальных навыков. Также даны практические рекомендации по обеспечению эмоциональной стабильности детей и воспитанию их как гармонично развитых личностей в образовательном процессе.

Ключевые слова: эмоциональный интеллект, дети, педагогико-психологические основы, самосознание, эмпатия, саморегуляция, воспитание и обучение.

KIRISH

Bugungi kunda zamonaviy ta'lim jarayoniga rivojlangan chet mamlakatlar ta'lim texnologiyalari o'rganilib, mamlakatimiz ta'lim tizimini yanada rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shunday ekan, mobil ilovalar va onlayn dasturlardan foydalanish eng muhim jihatlardan biri hisoblanadi. Mobil ilovalar va onlayn dasturlardan foydalanish bolalarning emotsional intellektini rivojlantirishda ijobiy natija beradigan zamonaviy usullardan biri hisoblanadi.

Davlatimiz rahbari tomonidan, ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimida alohida yangilanish va o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. "Qaysi sohani olmaylik, biz zamonaviy yetuk kadrlarni tarbiyalamasdan turib biron-bir o'zgarishga, farovon hayotga erisha olmaymiz. Bunday kadrlarni, millatning sog'lom genofondini tayyorlash, avvalo, maktabgacha ta'lim tizimidan boshlanadi",¹ deya ta'kidlaydi yurtboshimiz Sh. M. Mirziyoyev^[1].

Prezidentimiz tomonidan maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish borasida keng ko'lamda amalga oshirilayotgan ishlar maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni har tomonlama intellektual qobiliyatga ega bo'lgan shaxslar bo'lib yetishishining asosidir. Darhaqiqat, so'nggi 5–6 yil ichida yurtimizda ta'lim sohasida, jumladan, maktabgacha ta'lim tizimida juda katta ishlar amalga oshirildi. Prezidentimiz tomonidan maktabgacha ta'lim tizimiga oid qabul qilingan quyidagi qaror va farmonlar fikrimiz dalilidir.

- Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi PF–152-sonli² qarori, 2024-yil 30-sentabr;

¹ <https://president.uz/oz/lists/view/1162>

² <https://lex.uz/docs/-7128182?ONDATE=04.10.2024%2000#-7129516>

- “O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida”gi PF-79-sonli³ qarori, 2023-yil 26-may;
- “Maktabgacha ta’lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3955-sonli⁴ qarori, 2018-yil 30-sentabr va boshqa o‘nlab qaror hamda farmonlar shular jumlasidandir.

O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’limni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”da ko‘rsatilganidek, maktabgacha ta’lim bu ko‘p tomonlama, maqsadga yo‘naltirilgan, bolani ta’limning keyingi bosqichi - maktab ta’limiga tayyorlovchi, jismoniy, ruhiy, individual va yoshga doir rivojlanishini ta’minlovchi ta’lim va tarbiya jarayonidir.

Respublikamizda maktabgacha ta’lim sohasida me’yoriy-huquqiy bazani yanada takomillashtirish, ilg‘or xorijiy tajribalarni hisobga olgan holda ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil qilishga qo‘yiladigan davlat talablarini qayta ko‘rib chiqish va maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatiga integratsiya qilish, maktabgacha yoshdagi bolalarni erta rivojlantirish sohasidagi ilmiy faoliyatni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan konseptual islohotlar amalga oshirilmoqda.

Hozirgi kunda mamlakatimizda maktabgacha ta’lim sohasiga alohida e’tibor qaratilib, bu borada keng ko‘lamli ishlar amalga oshirib borilmoqda. 2016-2020-yillar mobaynida sohada jadal sur‘atlar bilan o‘sish hamda ulkan o‘zgarishlar yuz berdi. 2019-yil 8-mayda davlatimiz rahbarining “O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ-4312-sonli⁵ qarori tasdiqlandi va bu qarorning tub zamirida maktabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama uyg‘un rivojlantirish, maktab ta’limiga sifatli tayyorlash ko‘zda tutilgan [5; 11-b.].

Maktabgacha yoshdagi bolalarni mobil ilovalar va onlayn dasturlardan foydalanish asosida ularning emotsional intellektini rivojlantirishda, ma’naviy-axloqiy tarbiyalashda hamda maktab ta’limiga sifatli tayyorlashda maktabgacha ta’lim bo‘yicha samarali o‘quv rejasi va o‘qitish strategiyalarini ishlab chiqish bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar olib borish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu sohada zamonaviy talablarga javob beradigan ilg‘or pedagogik usul va uslublarni ishlab chiqish, mobil ilovalar va dasturlardan, o‘quv hamda o‘quv-metodik adabiyotlarning yangi avlodini yaratish va nashr etish ham g‘oyat dolzarb vazifadir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jahon ta’limida bolalarning emotsional intellektini rivojlantirishda mobil ilovalar va onlayn dasturlardan foydalanish bo‘yicha bir qator tadqiqotchilar ilmiy izlanishlar olib borgan. Jumladan, P. Salovey va J. Mayer emotsional intellekt tushunchasini fanga kiritgan bo‘lsa, D. Goleman bu tushunchani ommalashtirib, uni shaxs muvaffaqiyatining muhim omili sifatida talqin etgan.

Bundan tashqari, L. S. Vigotskiy, J. Piaje, E. Erikson ham o‘z nazariyalari va tadqiqotlarida bolalarda emotsional intellektning rivojlanishi haqida ma’lumotlar keltirib o‘tgan.

Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligi (MDH) mamlakatlari olimlaridan G. S. Altshuller, A. V. Assovskaya, V. A. Borzova, V. M. Voskoboinikov, E. I. Ignatiev, A. G. Kovalev, A. I. Kopytin, I. E. Kokh, V. S. Kuzin, N. V. S. Leytex va boshqalar bolalarning emotsional intellektini rivojlantirish muhim ekanligi ustida tadqiqotlar olib borganlar.

Yurtimizda maktabgacha ta’lim tashkilotlari (MTT)da ta’lim-tarbiya jarayonini olib borishga oid tadqiqotlar yurtimiz olimlaridan Z. F. Azizova, F. P. Qodirova, D. J. Sharipova, Sh. Shodmonova, G. M. Nazarova, N. Sh. Abdullayeva, D. A. Abduraximova, D. G. Boboyeva, I. I. To‘ychiyeva, A. E. Xo‘jaqulov, G. E. Djanpeisova, Sh. X. Qodirova va boshqalar tomonidan olib borilgan.

E. G‘oziev, J. G‘. Yo‘ldoshev, A. Qodirov, M. Yusupov bolalar psixologiyasi bo‘yicha ilmiy izlanishlar olib borgan bo‘lsa, Sh. Ahmedova, N. Karimova, R. Baltayev zamonaviy dasturlar va ularning maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga ta’siri haqida o‘z ilmiy ishlarini olib bormoqda.

Bugungi globallashuv, tezkor axborot almashinuvi va ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi sharoitida shaxsning nafaqat intellektual salohiyati, balki emotsional yetukligi ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy ta’lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri - jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yurita oladigan, o‘z his-tuyg‘ularini boshqara biladigan, atrofdagilar bilan samarali muloqot qila oladigan shaxsni tarbiyalashdir.

Shu nuqtai nazardan, emotsional intellekt tushunchasi psixologiya va pedagogika fanlarida dolzarb tadqiqot obyektiga aylangan. Emotsional intellekt shaxsning o‘z his-tuyg‘ularini anglash, boshqarish, boshqa insonlarning emotsional holatini tushunish hamda ijtimoiy munosabatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilish qobiliyatini ifodalaydi.

Mazkur ishda emotsional intellekt tushunchasining nazariy asoslari, uning psixologik va pedagogik mohiyati, tarkibiy qismlari hamda ta’lim jarayonidagi ahamiyati ilmiy jihatdan yoritiladi.

3 <https://lex.uz/ru/docs/-6476175?ONDATE=31.05.2023%2000#-6478934>

4 <https://lex.uz/docs/-3923110?ONDATE=01.01.2024>

5 <https://lex.uz/ru/docs/-4327235>

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tahliliy, qiyosiy va tizimli yondashuvlardan foydalanildi. Emotsional intellektni rivojlantirishga oid mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar, me'yoriy-huquqiy hujjatlar hamda pedagogik-psixologik manbalar o'rganildi. Shuningdek, emotsional intellektni rivojlantirishda mobil ilovalar va onlayn dasturlarning pedagogik imkoniyatlari nazariy jihatdan tahlil qilinib, umumlashtirish va ilmiy xulosa chiqarish usullari qo'llanildi. Bu mazmun maqoladagi nazariy tahlil va adabiyotlar sharhiga mos keladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Emotsiya - bu shaxsning ichki ruhiy holatini ifodalovchi, voqelik hodisalariga bo'lgan subyektiv munosabatini aks ettiruvchi psixik jarayondir. Psixologik adabiyotlarda emotsiyalar quvonch, g'azab, qo'rquv, hayajon, iztirob kabi shakllarda namoyon bo'lishi qayd etiladi.

Intellekt esa shaxsning bilish faoliyati, tafakkuri, muammolarni hal qilish, tahlil qilish va umumlashtirish qobiliyatini anglatadi. An'anaviy yondashuvlarda intellekt ko'proq mantiqiy fikrlash va akademik yutuqlar bilan bog'lab talqin qilingan.

Biroq XX asr oxirlariga kelib, faqat intellektual ko'rsatkichlar shaxs muvaffaqiyatini to'liq belgilab bera olmasligi ilmiy jihatdan asoslab berildi. Aynan shu ehtiyoj emotsional intellekt tushunchasining shakllanishiga zamin yaratdi.

Emotsional intellekt atamasi ilm-fanga ilk bor 1990-yilda amerikalik psixologlar P. Salovey va J. Mayer tomonidan kiritilgan. Ular emotsional intellektni shaxsning o'z va boshqalarning emotsiyalarini anglash, farqlash va boshqarish qobiliyati sifatida izohlaganlar^[62; 3].

Keyinchalik bu tushuncha Daniel Goleman tomonidan keng ommalashtirildi. Uning fikricha, inson hayotiy muvaffaqiyatining 80 foizi aynan emotsional intellekt bilan bog'liq. Goleman emotsional intellektni quyidagi asosiy komponentlar orqali tushuntiradi:

- o'z-o'zini anglash;
- o'zini boshqarish;
- motivatsiya;
- empatiya;
- ijtimoiy ko'nikmalar.

Pedagogik amaliyotda emotsional intellektni rivojlantirish quyidagi metodlar orqali amalga oshiriladi: rolli o'yinlar, treninglar, muammoli vaziyatlar tahlili va refleksiya mashqlari.

Emotsional intellektni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar zamonaviy ta'limning muhim tarkibiy qismi bo'lib, barkamol avlod tarbiyasida muhim o'rin tutadi.

Zamonaviy jamiyatda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim tizimining barcha bo'g'inlariga, xususan, maktabgacha ta'lim sohasiga ham chuqur kirib kelmoqda. Bugungi kunda bolalar juda erta yoshdan mobil qurilmalar, planshetlar va interaktiv dasturlar bilan muloqot qilishni boshlaydilar. Ushbu jarayon maktabgacha yoshdagi bolalarning nafaqat kognitiv, balki emotsional rivojlanishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Maktabgacha yosh - bolaning shaxs sifatida shakllanishida eng muhim davr bo'lib, aynan shu bosqichda emotsional intellektning asosiy komponentlari: o'z his-tuyg'ularini anglash, boshqarish, empatiya va ijtimoiy muloqot ko'nikmalari rivojlanadi. Shu sababli ushbu yosh davrida emotsional intellektni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, jumladan, mobil ilovalar va onlayn dasturlardan foydalanish masalasi dolzarb hisoblanadi^[16; 8].

Raqamli ta'lim vositalari, xususan, mobil ilovalar va onlayn dasturlar maktabgacha yoshdagi bolalar uchun mo'ljallangan interaktiv o'yinlar, multimediali mashg'ulotlar va vizual materiallar orqali emotsional tajribani boyitishga xizmat qiladi. Bunday vositalar bolalarning emotsiyalarni tanish, ularni ifodalash va boshqarish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, rang-barang tasvirlar, qahramonlar harakati va ovozli topshiriqlar orqali bolalarda his-tuyg'ularni farqlash, ularni nomlash hamda vaziyatga mos ravishda munosabat bildirish qobiliyatlari rivojlanadi.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim amaliyotida emotsional intellektni rivojlantirishga qaratilgan bir qator mobil ilovalar va onlayn platformalar mavjud. Ushbu dasturlar orqali bolalar quvonch, g'azab, qo'rquv, hayajon kabi asosiy emotsiyalarni o'rganish, tengdoshlari bilan muloqot qilish, nizoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishni mashq qiladilar. Natijada bolalarda empatiya, hamkorlik va ijtimoiy moslashuv ko'nikmalari bosqichma-bosqich shakllanadi.

Shu bilan birga, mobil ilovalar va onlayn dasturlardan foydalanish jarayoni pedagog va ota-onalar tomonidan puxta rejalashtirilgan hamda nazorat qilinishi lozim. Raqamli texnologiyalardan haddan tashqari

yoki maqsadsiz foydalanish bolalarda passivlik, real muloqotning kamayishi hamda emotsional bog'liqlikning sustlashishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli raqamli ta'lim vositalarini an'anaviy pedagogik usullar bilan uyg'unlashtirish muhim sanaladi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida mobil ilovalar va onlayn dasturlardan foydalanishda pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi ham alohida ahamiyatga ega. Pedagoglar raqamli vositalarni tanlashda ularning bolalar yoshiga mosligi, emotsional rivojlanishga qaratilganligi va pedagogik samaradorligini inobatga olishlari zarur. Ota-onalar bilan hamkorlikda olib borilgan ishlar esa bolalarning emotsional intellektini rivojlantirish jarayonining uzluksizligini ta'minlaydi [25; 47].

Mobil ilovalar va onlayn dasturlardan foydalanish jarayonida bolalarning emotsional intellekti rivojlanishiga ta'sir etuvchi muhim omillardan biri - bu raqamli kontentning sifati va mazmunidir. Emotsional rivojlanishga yo'naltirilgan ilovalar bolalarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ishlab chiqilishi lozim. Jumladan, ilovalarda bolaning kundalik hayotida uchraydigan vaziyatlar modellashirilishi, turli emotsional holatlar vizual va audial vositalar orqali ifodalanishi, shuningdek, bolani mustaqil fikrlashga va his-tuyg'ularini ifodalashga undovchi topshiriqlar berilishi muhim hisoblanadi.

Raqamli ta'lim vositalari orqali emotsional intellektni rivojlantirish jarayonida o'yin texnologiyalari alohida o'rin tutadi. O'yin shaklidagi mashg'ulotlar bolalarda ijobiy emotsiyalarni uyg'otib, ularning o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi. Interaktiv o'yinlar orqali bolalar qahramonlarning emotsional holatini kuzatish, ularga hamdardlik bildirish va vaziyatga mos xatti-harakatlarni tanlashni o'rganadilar. Bu esa empatiya va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarining shakllanishiga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish ularning shaxsiy, ijtimoiy va kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi. Emotsional intellektning o'z-o'zini anglash, o'zini boshqarish, empatiya va ijtimoiy ko'nikmalar kabi tarkibiy qismlarini rivojlantirish bolalarning hissiy barqarorligi, ijtimoiy moslashuvi hamda ta'lim jarayonidagi faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotda tahlil qilingan ilmiy manbalar va pedagogik yondashuvlar maktabgacha ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, xususan, mobil ilovalar va onlayn dasturlardan maqsadli foydalanish emotsional intellektni rivojlantirishning samarali vositalaridan biri ekanligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, raqamli vositalardan foydalanish pedagog va ota-onalar nazorati ostida, bolaning yosh hamda psixologik xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilishi lozim.

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida emotsional intellektni rivojlantirishga yo'naltirilgan maxsus pedagogik dasturlar va mashg'ulotlarni joriy etish.
2. Pedagoglarning raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish bo'yicha kasbiy kompetensiyalarini muntazam oshirib borish.
3. Mobil ilovalar va onlayn dasturlarni tanlashda ularning pedagogik samaradorligi, mazmuni va bolalarning yosh xususiyatlariga mosligiga alohida e'tibor qaratish.
4. Emotsional intellektni rivojlantirish jarayonida ota-onalar va pedagoglar hamkorligini kuchaytirish hamda oilada ham emotsional tarbiyani qo'llab-quvvatlash.

Kelgusida emotsional intellektni rivojlantirishning samaradorligini eksperimental tadqiqotlar asosida baholash va innovatsion pedagogik texnologiyalarni amaliyotga keng tatbiq etish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Goleman, D. (1995). Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. New York: Bantam Books.
2. Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. R. (2004). Emotional Intelligence: Theory, Findings, and Implications. Psychological Inquiry, 15(3), 197–215.
3. Bar-On, R. (2006). The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence (ESI). Psicothema, 18, 13-25.
4. Bradberry, T., & Greaves, J. (2009). Emotional Intelligence 2.0. San Diego: TalentSmart.
5. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
6. Davlatov, U. (2021). Bolalar psixologiyasi va pedagogikasi. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.